

## فهرست

سخن پژوهشگاه ..... ۷

پیشگفتار مؤلف ..... ۱۳

### فصل اول / رشد علم در ایران فریبده شده است.

ماشین تولید مقاله در ایران ..... ۱۷

وجوه بحث‌انگیز رشد علمی ..... ۱۸

وضع علوم انسانی و اجتماعی در رشد علمی ایران ..... ۲۱

تأثیر علوم انسانی؛ مسئله‌ای جهانی و ملی ..... ۳۰

### فصل دوم / علوم انسانی بخشی از یک طرح اجتماعی بود.

رسمیت و اصلیت علوم انسانی ..... ۶۱

شرایط امکان علوم انسانی ..... ۶۲

نگاهی به برآمدن علوم انسانی در ایران ..... ۷۰

بذره‌های اولیه در دارالانطباعات ناصری ..... ۷۱

نقش روشن‌فکران حوزه عمومی ..... ۷۳

نهادسازی‌های آکادمیک؛ مدرسه سیاسی، دارالمعلمین، دانشگاه تهران ..... ۷۷

نخستین آموزش‌دهندگان علوم انسانی جدید ..... ۷۹

### فصل سوم / مقالات علوم انسانی؛ از اختر تا بخارا

هشت نسل علوم انسانی ..... ۸۴

## فهرست ۴

### فصل چهارم / چگونه علوم انسانی جدید به جای معرفت‌های سنتی جدی شدند؟

- علوم انسانی چیست؟ ..... ۱۲۱
- تحلیل چهارسطحی: پرسناک‌شدن، فورم‌اسیون قدرت، کردار گفتمانی، اسطوره‌ها ..... ۱۲۳

### فصل پنجم / علم در ایران؛ در آسمان و کمتر بر روی زمین

- بیداری علمی، ذهن علمی، فرهنگ علمی و سبک زندگی علمی ..... ۱۳۴
- ادراک از علم و مشارکت در آن ..... ۱۳۶
- وضعیت متناقض‌نمای ما با علم ..... ۱۴۵

### فصل ششم / عالمان اثرگذار علوم انسانی در ایران

- دو مسیر علوم انسانی و دو سبک کار علمی عمده و متفاوت در ایران ..... ۱۵۷
- \* مورد مثال نخست؛ داریوش شایگان
- شایگان به عنوان یکی از اصحاب علوم انسانی را چگونه می‌توان توضیح داد؟ ..... ۱۵۹
- ایام و احوال شایگان و بازتاب آن در افکار و آرای او ..... ۱۶۲
- \* مورد مثال دوم علی شریعتی
- علوم انسانی و تمایزجویی در برنامه‌های پژوهشی، آموزشی و ارتباطی ..... ۱۸۰

### فصل هفتم / علوم انسانی مقفل و ساکت

- \* مورد مثال «نراقی» و «مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی ایران»
- تأثیر اجتماعی علوم انسانی، جدال بین ارزش‌های ابزاری و ارزش‌های انتقادی ..... ۱۹۲
- موانع بر سر راه اثربخشی مؤسسه ..... ۱۹۳
- نمونه‌ای از تحقیقات مهم برای مسئله ایران ..... ۱۹۶
- پدیده علم ساکت در ایران ..... ۱۹۷

## فهرست ۵

- تحقیقات در قفسهٔ قفل شده ..... ۱۹۸  
محدودیت در انتشار نتایج تحقیقات ..... ۲۰۰  
هشدارهای ناشنیده ماندهٔ تحقیقات ..... ۲۰۱  
آینده‌اندیشی و آینده‌پژوهی در مؤسسه ..... ۲۰۱  
مشکل اصلی آن است که درون خود علوم انسانی لانه کرده است ..... ۲۰۳

### فصل هشتم/ بومی‌گرایی در علوم انسانی؛ گفتمانی صحیح و غلط‌انداز (مروری از شادمان تا نراقی)

- خاستگاه گفتمان و مفصل‌بندی آن ..... ۲۰۵  
جهان‌زدگی جدید و مکان‌زدایی در ایران معاصر ..... ۲۰۸  
جریان‌های نظری پنج‌گانه در بومی‌گرایی ایرانی ..... ۲۰۹  
بومی‌گرایی صحیح ..... ۲۱۵  
تأملی در گفتمان بومی‌گرایی و غلط‌اندازی‌هایش ..... ۲۲۰

### فصل نهم/ علوم انسانی مهم‌اند، اما...

- وجوهی از اهمیت علوم انسانی برای ایران ..... ۲۲۷  
چرا ارزش‌های بقا بر ما سایه‌انداز شده است؟ ..... ۲۴۸  
با این محدودیت‌ها چه می‌توان کرد؟ ..... ۲۷۲

### فصل دهم/ چگالی علوم انسانی و جرم بحرانی آن

- جامعهٔ ایران و علوم انسانی، یک تودهٔ انبوه بحرانی شده است ..... ۲۸۷  
تقلایهای ناتمام علوم انسانی در ایران ..... ۲۹۲  
علوم انسانی را انسانی کنیم، علوم اجتماعی را اجتماعی کنیم ..... ۲۹۶  
\* مورد مثال نخست: فلسفه  
چگونه انتزاعی‌ترین رشته مثل فلسفه می‌تواند فوق‌العاده کاربردی باشد؟ ..... ۲۹۸  
فلسفه‌ورزی در زمانهٔ بین‌رشته‌ای ..... ۳۰۶  
\* مورد مثال دوم. گفت‌وگوی اصحاب علوم انسانی با همدیگر

## فهرست ۶

- ذکر یک نمونه؛ جامعه‌شناسی و فلسفه..... ۳۱۲
- دو روایت متفاوت از ایران و از غرب..... ۳۱۴
- دو درک متفاوت از مناسبات اخلاق و حقوق..... ۳۲۰
- فضاهای گفت‌وگویی علوم انسانی و برکات آن..... ۳۲۵

### فصل یازدهم / اثربخشی تحقیقات علوم انسانی واصحاب علوم انسانی

- تأثیر پژوهشی دانشمندان علوم انسانی یعنی چه؟..... ۳۳۰
- چهار سطح پژوهش علمی در علوم انسانی..... ۳۳۲
- عوامل مؤثر در تأثیر اجتماعی علوم انسانی..... ۳۳۴
- ذکر چند شیوه اجرایی برای افزایش اثربخشی علوم انسانی..... ۳۴۰
- کارراهه آکادمیک و پروفایل‌های علمی..... ۳۴۲
- تنوعات در تأثیر اجتماعی اصحاب علوم انسانی..... ۳۴۶
- منابع..... ۳۵۳